

EKONOMİK VE TOPLUMSAL KALKINMA İÇİN ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ: ÖNEMİ, YARARLARI VE YAYGINLAŞTIRMA ÖNERİLERİ

Bu raporu derleyen Batuhan Aydagül ile katkıda bulunan Sinan Cökçen ve Evren Gönül'e teşekkür ederiz.

“TARAF DEVLETLER, ÇOCUĞUN HAYATTA KALMASI VE GELİŞMESİ İÇİN MÜMKÜN OLAN AZAMI ÇABAYI GÖSTERİRLER.”

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi Madde 6/2

Erken çocukluk dönemi hayatın temelini oluşturur. Bu dönemde çocukların erken çocukluk eğitimi ve bakımı alması hem gelişimleri için çok önemlidir hem de temel insan hakkıdır. Ayrıca, bu dönemde çocukların eğitimine yapılacak kamu yatırımının hem sosyal hem de ekonomik olarak getirisi çok yüksektir. Ancak, Türkiye'de erken çocukluk eğitimine erişim çok sınırlıdır. O kadar ki, ülkemiz ancak Arap ve Afrika ülkeleriyle karşılaştırılabilmektedir. Yakalamayı hedeflediğimiz gelişmiş ülkelerin çoğunda en azından iki yıl ücretsiz erken çocukluk eğitimi mevcuttur. Ülkemizde daha çok çocuğun kaliteli erken çocukluk eğitiminden yararlanabilmesi için siyasi ve bürokratik irade, mali kaynak artışı ve alternatif yaklaşımları içeren kapsamlı politikalar şarttır. 0-6 yaş arası çocukların eğitimini politikalarında önemsemeyen hükümetler, toplumun gelişimini riske atmaktadır.

0-6 yaş arası, çocuğun en hızlı geliştiği dönemdir. Beyin gelişiminin büyük bir bölümü de 0-4 yaş arasında tamamlanmakta ve çocukların yaşadıkları deneyimler bu gelişimde belirleyici rol oynamaktadır. Bu yüzden bu dönemde çocuğun yeterli beslenmesi ve etkileşimde bulunabildiği, onun gelişimini destekleyen bir ortamda bulunması önemlidir. Erken çocukluk eğitimi insan gelişiminin başlangıç noktasıdır.

Nüfusunun yarıdan fazlası 25 yaşın altında olan ve yılda 1,4 milyon bebeğin doğduğu ülkemizde, 0-6 yaş grubundaki yaklaşık 8 milyon çocuğun ancak yüzde 16'sı okul öncesi eğitim hizmetlerinden yararlanabilmektedir. Bu yaşlardaki eğitim eksikliğinin sonradan giderilmesinin neredeyse imkânsız olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu tablo gelişmiş ülkeler düzeyine yükselmeye çalışan bir ülke açısından hiç de iç açıcı değildir.

Bu politika notu, ülkemizde erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılmasını savunmak

amacıyla hazırlanmıştır ve aşağıdaki sorulara odaklanmaktadır:

- Erken çocukluk döneminin önemi nedir? Beyinle ilgili son bulgular erken çocukluk dönemiyle ilgili hangi noktalara dikkat çekmektedir?
- Erken çocukluk eğitiminin yararları nelerdir? Erken çocukluk döneminde yapılan müdahalelerin bireylere ne gibi etkileri olmaktadır? Bunun, toplum için sosyal ve ekonomik yararları nelerdir?
- Türkiye'de mevcut durum nedir? Erken çocukluk eğitimine erişim diğer ülkelerle karşılaştırılınca nasıldır? Eğitimin yaygınlaştırılması önünde ne gibi engeller vardır?
- Yaygınlaştırma için hangi politikalar izlenebilir? Farklı modeller nelerdir ve ülkemiz açısından olumlu yanları nelerdir? Yüksek sosyal risk altında yaşayan çocuklar için ne gibi öncelikler belirlenebilir?

ERKEN ÇOCUKLUK DÖNEMİ, BEYİN GELİŞİMİNDE ÇOK ÖNEMLİ BİR DÖNEMDİR VE GELECEKTEKİ ÖĞRENMENİN TEMELİNİ OLUŞTURUR.

Erken çocukluk eğitimi, çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimine katkıda bulunmayı hedefler; bu amaçla sadece çocuğu değil başta anne-baba olmak üzere tüm çevresini de eğitmeyi amaçlar; böylece her yönden sağlıklı ve potansiyelini iyi kullanabilen çocuklar yetiştirmeye yöneliktir.

Erken çocukluk dönemi, yaşama (çocuğun doğumdan itibaren fiziksel, ruhsal ve sosyal açıdan sağlıklı olması), büyüme (çocuğun kilo ve boyunun artması), gelişme (çocuğun duygusal, zihinsel ve fiziksel gelişim alanlarındaki karmaşıklık düzeyinde ve işlevinde geçirdiği değişim) ve bakım gibi birbirini tamamlayan ve bütünlük kritik süreçleri içerir (Bekman ve Gürlesel 2005). Dolayısıyla, hayatın temelini oluşturur.

Aşağıdaki ana noktalar erken çocukluk döneminin önemini desteklemektedir:

- Özellikle beyinle ilgili yeni bulgular erken yaşlarda deneyim-esaslı beyin gelişiminin yaşam boyunca sağlığı, öğrenmeyi ve davranışı etkilediğini ve sosyal çevrenin beyin gelişiminde çok önemli etkisi olduğunu göstermektedir.
- Doğumdan sonra, duyuların gelişmesi için beyinde aynı genetik koda sahip milyarlarca nöron, uyarılar tarafından farklılaştırılmalı ve aralarındaki bağlantılar (sinaps) oluşturulmalıdır. Böylece duyular harekete geçecektir. Bu, her duyu için kritik zaman aralığı olarak tanımlanan süre içerisinde gerçekleşmelidir.

- Üç yaşında çocuğun beyini, nöronlar arasındaki bağlantıların en yoğun olduğu dönemdir.
- Yeni doğmuş bebeğin beyini henüz tam gelişmemiştir ve bir yandan gelişirken bir yandan da öğrenmektedir. Beynin gelişim süreci, insanların kendi kendilerine öğrenmelerini mümkün kılmaktadır, üç yaşında biri, her 90 dakikada yeni bir kelime öğrenmekte, beş yaşındaki çocuklar ana dillerinde binlerce kelimeyi ve dilin karışık dilbilgisini bilmektedir.
- Yedi yaşına gelen bir çocuğun zihinsel yetenekleri, davranış alışkanlıkları, dil kabiliyeti, duygusal denetimi, kavrayışı ve birçok fiziksel özellikleri şekillenmiş durumdadır. Bu şekillenme, çocuğun, yedi yaşına kadar nasıl bir eğitim aldığına bağlıdır.

Dolayısıyla, erken çocukluk döneminde çocuğa gösterilecek özen ve ona verilecek eğitim geleceğin sağlıklı, yaratıcı, üretken ve başarılı bireylerinin altyapısını hazırlar.

TÜRKİYE'DEKİ ARAŞTIRMALAR DA ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNİN BİREY ÜZERİNDEKİ OLUMLU ETKİLERİNİ GÖSTERMEKTEDİR.

Erken çocukluk eğitimi alanlar, daha sağlıklı, okulda daha başarılı ve hayatlarının ileri aşamalarında daha üretkendir. Erken çocukluk eğitim programlarına katılımın faydaları sosyo-ekonomik zorlukları olan çevrede yaşayan çocuklar için daha yüksektir.

Araştırmalar, erken çocukluk eğitimi alan çocukların almayanlara oranla daha yüksek zihinsel beceriler ve eğitime yatkınlık sergilediklerini ortaya koymuştur. Dahası, bu gelişim, kaynaklara ulaşma şansı kısıtlı çocuklarda, bir diğer deyişle "risk altındaki çocuklar"da daha da belirgindir. Erken çocukluk eğitiminin okulda başarıyla ilişkisini inceleyen araştırmalar, ilk ve ortaöğretimdeki başarının erken çocukluk eğitimine bağlı olduğunu göstermiştir. Kaliteli erken çocukluk eğitimi programlarına katılan çocuklar okula daha iyi hazırlanırlar, okulda daha başarılıdırlar ve sınıfta kalmaları veya okulu terk etmeleri daha düşük olasılıktır. OECD tarafından gerçekleştirilen Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (PISA) 2003 sonuçlarına göre Türkiye'de erken çocukluk eğitimi alan ve almayan öğrenciler arasında yaklaşık olarak iki okul yılına denk başarı farkı vardır.

Türkiye'de yapılan uzun vadeli, boylamsal bir araştırma, erken çocukluk eğitiminin bireyler için erişkinlikte süren etkilerini araştırmıştır (Kağıtçıbaşı, Sunar, Bekman, Cemalcılar 2005). Araştırmada, 1982-1986 yılları arasında Erken Destek Projesi'ne (EDP) katılan gelir ve eğitim düzeyi düşük kesimlerdeki çocuklar 20'li yaşlarının ortalarına kadar takip edilmiştir. Araştırmanın ana bulguları aşağıda derlenmiştir:

- Erken çocukluk eğitimi alan çocuklar ortalama 10,75 yıl okula devam etmiştir, bu da çoğunun en az lise eğitimi aldığını göstermektedir.

- Erken çocukluk eğitimi almış katılımcılar eğitim almamış gruptakilerden neredeyse 1,5 yıl daha uzun süre okula devam etmiştir.
- Erken çocukluk eğitimi almış katılımcıların yüzde 44,1'i üniversiteye giderken, bu oran almamış olan grupta yüzde 30,6'dır.
- Erken çocukluk eğitimi almış olanlar diğer gruba göre zeka göstergesi olarak kabul edilen kelime bilgisi testinde daha iyi performans göstermektedir.
- Erken yaşta eğitim alan çocuklar mesleki statüsü daha yüksek işlerde çalışmaktadır.
- Erken yaşta eğitim deneyimi olanların aylık hane giderleri daha yüksektir, daha büyük bir bölümü bilgisayar ve kredi kartı sahibidir.

Erken çocukluk eğitimiyle kazanılan donanımın, dil yeteneğinden, çalışan nüfusa katılım yaşına, mesleki statüye ve hatta bilgisayar kullanımına yatkınlığa kadar modern hayata uyum sağlamaya yönelik sayısız alanda büyük etkisi vardır. Erken çocukluk eğitiminin katkısıyla potansiyelini en üst düzeyde kullanmayı öğrenen, fiziksel ve zihinsel yeteneklerini geliştiren, çevresiyle rahat iletişim kuran, kendine güvenli bireyler olarak yetişen çocuklar, toplumsal hayata ve işgücüne katıldıklarında elbette dönüştürücü bir rol oynayacaklardır.

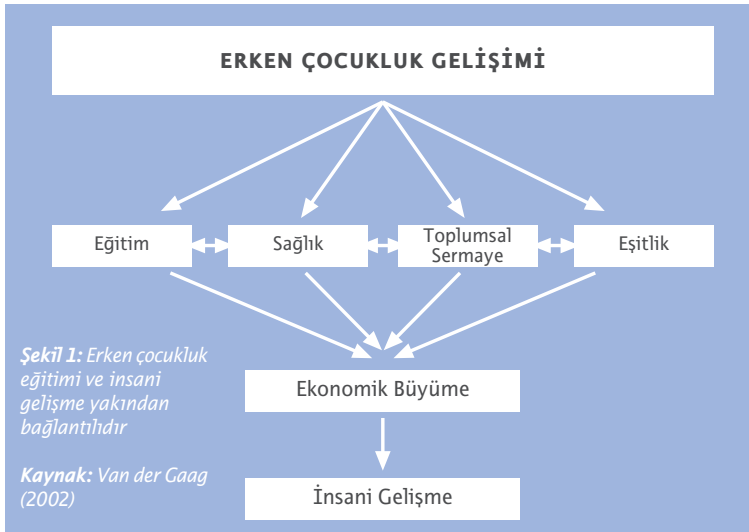
ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİ EKONOMİK GETİRİSİ DE YÜKSEK OLAN ÇOK İYİ BİR KAMU YATIRIMIDIR.

Erken çocukluk eğitiminin bir politika olarak benimsenmesinin önemi, insan gelişimi ve ekonomik büyüme arasındaki ilişki göz önüne alındığında daha da ciddi biçimde ortaya çıkar. Eğitime mümkün olan en erken zamanda başlanması, insan gelişmesini destekleyen kilit öğelerden biridir.

Erken çocukluk eğitimi sadece çocuğun sağlıklı ve başarılı bir yetişkin olmasına katkıda bulunmaz; orta ve uzun vadede tüm toplumu etkileyen çok önemli sosyal ve ekonomik sonuçları vardır. Son yıllarda, bu sonuçlar geniş bir perspektifte değerlendirilmiş, özellikle ampirik araştırmalar sonrasında güçlü ekonomik görüşler ortaya konmuştur.

Van der Gaag (2005), erken çocukluk eğitiminin çocukların beslenme, sağlık, zihinsel gelişim ve sosyalleşmesini iyileştirdiğini, bunun da toplumun eğitim, sağlık, sosyal kalkınma ve büyümesine katkıda bulunduğu önermektedir. Van der Gaag'a göre, erken çocukluk eğitimi ve insani gelişme çok yakından bağlantılıdır ve bu bağlantı dört ana yoldan gerçekleşmektedir.

- **Eğitim:** Uzun soluklu, kapsamlı ve iyi tasarlanmış bir erken çocukluk eğitimi sonucunda okullulaşma oranı artacak, okulların kalitesi ve dolayısıyla mezunların niteliği yükselecektir. Toplumun eğitim düzeyi gelişecek, bu da istihdamı, geliri ve refahı artıracaktır.
- **Sağlık:** Erken yaşlarda başlayan eğitim, ailenin bilgilendirilmesi ve gerekli beslenme ve sağlık hizmetlerinin sağlanması sonucu sağlıklı kuşaklar yetişecektir. Toplum sağlıklı ve üretken bireylerden oluşacak, toplumsal verim, dolayısıyla refah artacaktır.
- **Toplumsal Sermaye:** Kendine güvenen, öğrenme isteği yüksek, başarılı bireyler, kendileriyle ve çevreleriyle barışık olacaktır. Bu çocuklar, başkalarına saygı duymayı, sorunları uzlaşma yöntemiyle çözmeyi öğrenecek, böylece toplumsal gerginlikler azalacak, toplumsal dayanışma duygusu güçlenecektir. Uyumlu bir toplumda refah hızla yükselir.
- **Eşitlik:** Başarılı bir erken çocukluk eğitimi programı, sınırlı ekonomik ve sosyal olanaklara sahip çocuklara kendilerini geliştirme imkânı yaratarak fırsat eşitliği sağlar. Böylece hem işgücüne daha çok kişinin katılması hem de toplumsal eşitlik sağlanmış olur. Gelir dağılımının dengeli olduğu toplumlarda ekonomik gelişme daha güçlüdür.

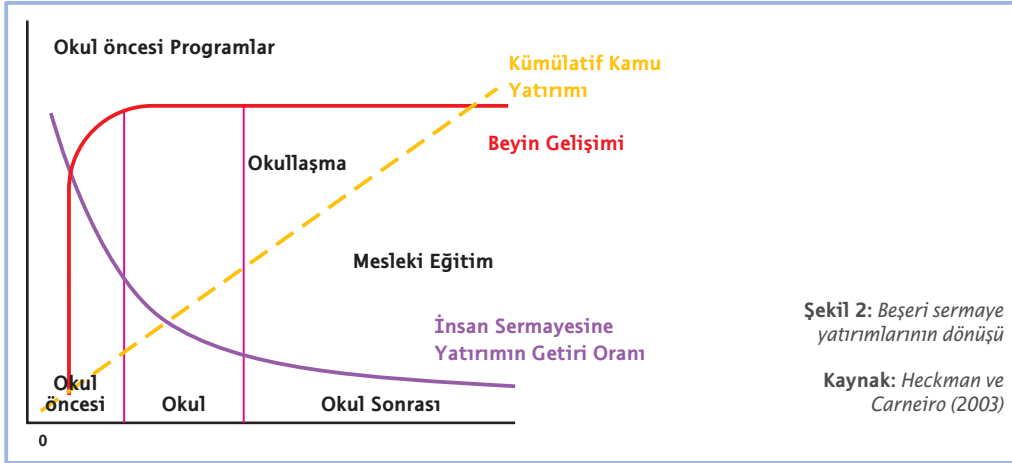
Erken çocukluk eğitimi aynı zamanda kadınların güçlenmesi yolunda ve yoksulluğa karşı önemli bir mücadele stratejisidir. Erken yaşlarda çocukların ve annelerin ihtiyaçları birbirine bağlı olduğundan bu hizmetlerin yaygınlaştırılması kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımını ve toplumsal hayatta öne çıkmasını kolaylaştırabilir.

Ekonomik olarak, yatırım getirisi ve fayda-maliyet analizi temelinde bakıldığında, erken çocukluk eğitimi orta ve uzun vadede çok kazançlı bir kamu politikasıdır. Araştırmalar, insan sermayesine yapılan yatırımların getiri oranının en yüksek olduğu dönemin okul öncesi olduğunu ortaya koymuştur. Beyin gelişiminin okul çağında çok sınırlı olması, sonrasında ise göz ardı edilebilecek bir gelişme göstermesi nedeniyle yaş ilerledikçe insan

sermayesine yapılan yatırımların getiri oranı düşmektedir.

Nobel Ekonomi Ödülü sahibi James Heckman, çocuklara yapılan yatırımın yetişkinlerin eğitimine yatırımdan daha yüksek dönüşü olacağını öne sürmektedir.

Erken çocukluk eğitimi hizmetlerine “fayda-maliyet analizi” temelinde yaklaşıldığında, bu hizmetlerin yaygınlaştırılmasının Türkiye için ekonomik açıdan da büyük önemi olduğu görülmüştür. “Türkiye’de Okulöncesi Eğitimin Fayda-Maliyet Analizi” (Kaytaz 2005) araştırmasına göre ülkemizde erken çocukluk eğitime yapılacak 1 liralık yatırımın ekonomiye farklı senaryolara göre 7 liraya kadar kazanç olarak döneceği ortaya çıkmaktadır.

TÜRKİYE’DE ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNE ÇOK SINIRLI SAYIDA ÇOCUK ERİŞEBİLMEKTEDİR.

Erken çocukluk eğitiminin sınırlılığı dolayısıyla, özellikle yoksullar bu hizmetlerden yararlanamamaktadır. Türkiye, her açıdan daha güçlü olduğu Gürcistan, Ürdün, Fas, Bulgaristan gibi ülkelerin bile bu alanda çok gerisinde kalmıştır. Türkiye’ye benzerlik gösteren Meksika’da oran, Türkiye’nin beş katıdır.

Herkes İçin Eğitim Küresel İzleme Raporu’na göre, okul öncesi eğitimde küresel brüt okullaşma oranları 1970’teki yüzde 17 düzeyinden 2004’te yüzde 37’ye çıkmıştır.

Bu oran 2004’te gelişmiş ülkelerde yüzde 73 iken, gelişmekte olan ülkelerde yüzde 32’dir. Coğrafi eğilimlere bakıldığında, brüt okullaşma oranlarında özellikle Latin

Amerika ve Karayibler'de önemli artışlar görülmektedir. Orta ve Doğu Avrupa'da Arnavutluk, Hırvatistan, Makedonya ve Türkiye dışında kalan ülkelerde çağ nüfusunun yüzde 50'sinden fazlası okul öncesi eğitime devam etmektedir (UNESCO 2007).

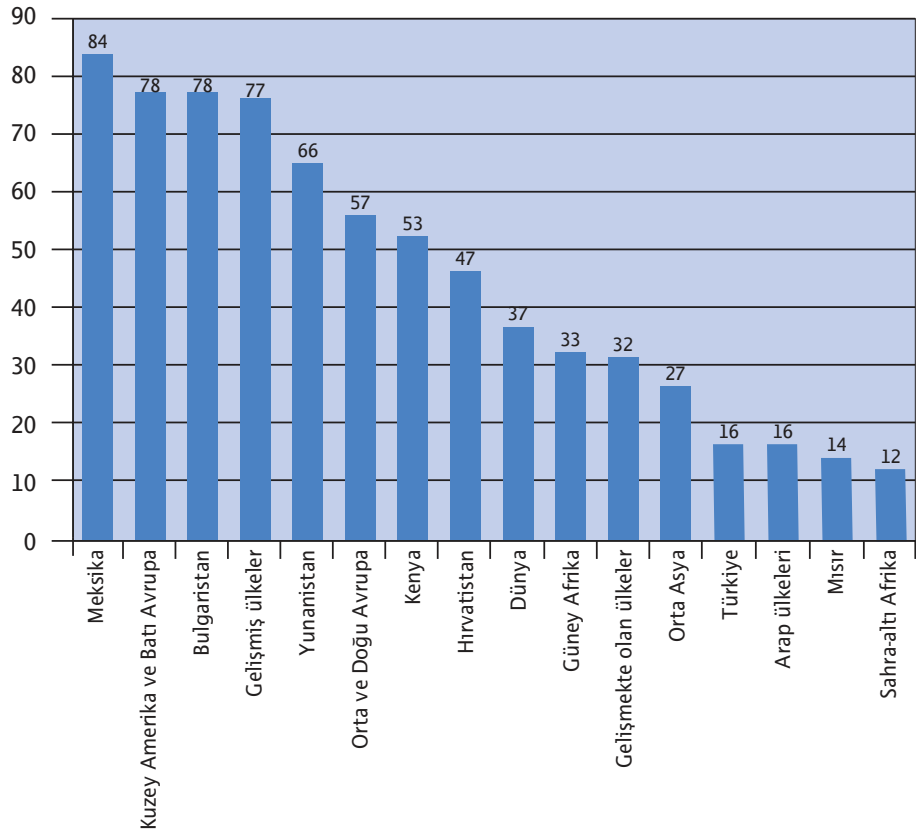
Raporda, Türkiye'de 3-5 yaş arası nüfusunun brüt okullulaşma oranı yüzde 8,2 olarak verilmiştir. Öte yandan, Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre Türkiye'de anaokulu ve ana sınıflarının okullulaşma oranı 2004-2005 öğretim yılında yüzde 16 olarak gerçekleşmiştir (Bekman ve Gürlesel 2005). Her şekilde, Türkiye bu oranlarla Arap ülkeleri ve Sahra-altı Afrika ülkeleri ile aynı düzeylerde yer almaktadır. Bu alanda son dönemde görülen iyileşmelere rağmen Türkiye'nin, AB ve OECD ülkeleri düzeyine ulaşması için çok yol alması gerekmektedir. Nitekim OECD ülkelerinin çoğunda en azından iki yıl ücretsiz okul öncesi eğitim mevcuttur.

Türkiye'nin zaten düşük olan erken çocukluk eğitimi okullulaşma oranı, bölgeler itibariyle de büyük bir dengesizlik göstermektedir. Örneğin bu oran Ağrı'da yüzde 7, Erzurum'da 9,4 ve Mardin'de yüzde 16 düzeyindedir.

Türkiye'de erken çocukluk eğitimi olanaklarından yararlananların çoğunlukla İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük kentlerle ülkenin batısındaki merkezlerde yoğunlaştığı dikkate alınır, bu oranların Türkiye'de bölgeler arasında gözlenen dengesizliği yansıttığı ifade edilebilir. Erken çocukluk eğitiminden asıl yararlanması gereken grup, yani olanakları sınırlı kesim çoğunlukla bu eğitime erişemiyor. Eğer Türkiye tüm çocuklarına eşit fırsatlar sunmak, böylece bölgeler arası eşitsizliği kırmak istiyorsa, erken çocukluk eğitimini ekonomik olarak geri kalmış bölgelere de ulaştırması zorunludur.

Şekil 3: Karşılaştırmalı Erken Çocukluk Eğitimi Okullulaşma Oranları (%)

Kaynak: UNESCO, Education For All Global Monitoring Report 2007, Paris, 2006.

TÜRKİYE'DE ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNE ÇOK AZ KAMU KAYNAĞI AYRILMAKTADIR.

Ülkemizde çoğunlukla MEB Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü'nün anaokullarında, ilköğretim okullarının anasınıflarında ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'nun yuvalarında verilmekte olan okul öncesi eğitimin kaynakları farklı bütçe kalemlerinden karşılanmaktadır. Ancak toplam bütçeden okul öncesi eğitime ayrılan paya baktığımızda bunun yaygınlaşma için yeterli olmadığı görülmektedir.

Hedeflenen okullulaşma oranlarına ulaşmak için hem Milli Eğitim Bakanlığı'nın gider ve yatırım bütçeleri artmalı hem de bütçeden erken çocukluk eğitimine daha fazla pay ayrılmalıdır.

Türk Sanayici ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) tarafından yayınlanan raporda Türkiye'deki erken çocukluk eğitimi sistemindeki kısıtlamalar irdelenmiştir (Bekman ve Gürlesel 2005). Yetersiz yaygınlaşma konusunun yanı sıra sisteme ilişkin başlıca sorunlar aşağıda sıralanmıştır:

- Erken çocukluk eğitimi kurumlarının çoğu büyük illerde ve ülkenin batısında yer

almaktadır, içinde bulunduğu koşullar nedeniyle gelişimi tehdit altında olan gruplara yeterince ulaşılamamaktadır.

- Erken çocukluk eğitiminin içeriği, kapsamı ve uygulamaları ile ilgili temel standartlar yeterli değildir.
- Mevcut eğitim programı ülkenin farklı yerlerinde ve farklı koşullardaki çocukların ihtiyaçlarına tam olarak cevap verememektedir.
- Mali kısıtlamalar nedeniyle, okul öncesi öğretmen kadroları yetersiz olup, usta öğreticiler de ihtiyaçları tam anlamıyla karşılayamamaktadır.

Son yıllarda kamuoyundan gelen talep doğrultusunda devlet, özel sektör ve STK'lar tarafından yapılan çalışmalar ülke düzeyinde okul öncesi eğitim kurumlarının ve dolayısıyla okullulaşmanın artmasını sağlamış, ancak henüz istenen noktaya ulaşamamıştır.

YAYGINLAŞTIRMA SÜRECİNDE İLK ADIM TÜM ALTI YAŞ NÜFUSUNA ERKEN ÇOCUKLUK EĞİTİMİNİN ULAŞTIRILMASI OLMALIDIR.

"Sosyal adalet ve eşitliği destekleyen ve aynı zamanda ekonomide verimliliği ve toplumda refahı artıran sosyal politika girişimlerine az rastlanır. Erken yaşlarda çocuklara yatırım yapmak böyle bir politikadır."

James Heckman, Nobel Ekonomi Ödülü Sahibi

Erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılması üzerinde duran UNESCO, OECD ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlar bazı önemli noktalara dikkat çekmektedir:

- Erken çocukluk eğitimini herkes için ulaşılabilir kılmak konusunda siyasi ve bürokratik irade olması

- Erken çocukluk eğitimine ayrılan kamu kaynaklarının yoksul çocuklara odaklanmak üzere artırılması
- Tüm hizmet sunucuları ve farklı yaş gruplarını kapsayan kalite standartlarının uygulanması

- Eğitim görevlilerinin eğitilmesi ve iş koşullarının iyileştirilmesi
- Kamu ve özel sektör arasında daha çok ve daha güçlü ortaklıklar oluşturulması
- Ebeveynler, aileler ve öğrencinin çevresinin de eğitimin bir parçası haline getirilmesi

Bu noktaları ve ülkemizin mevcut durumunu da dikkate alarak ivedilikle Türkiye için etkin ve sürdürülebilir bir erken çocuk eğitimi politikası geliştirmeliyiz. Bu politikanın öncelikli adımları aşağıdaki gibi olmalıdır:

1) 0-6 yaş arasındaki tüm çocukları hedefleyen erken çocukluk eğitimi, temel eğitime, okul öncesi ve zorunlu bir aşama olarak katılmalıdır. İlk adım olarak, 2010 yılına kadar 6 (60-72 ay) yaş grubundakilerin yüzde 100'üne okul öncesi eğitim verilmesi hedeflenmelidir. Bu eğitim, ilköğretimden ayrı tutulmalı, çocuğu ilköğretime hazırlayan bir safha olarak görülmelidir ve çocuğun o yaşta öğrenme özelliklerine uygun müfredat ve eğitim metotları ile uygulanmalıdır. Orta ve uzun vadede ise, sırayla 5 ve 4 yaş gruplarının program kapsamına alınması ve zamanla erken çocukluk eğitiminin daha erken yaşlara inmesi amaçlanmalıdır.

2010'a kadar 6 yaş grubunda yüzde 100 okullulaşma hedefine ulaşmanın mali çerçevesi 534 milyon dolar olarak hesaplanmıştır (Bekman ve Gürlesel, 2005). Yüzde 80'i kurumsal model olmak üzere yüzde 100 okullulaşma için 429 milyon dolar yatırım ve donatım gideri ve 85 milyon dolar da öğretmen yetiştirme yatırımı gerekmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı 2006 yatırım ödeneği olan yaklaşık 1 milyar dolar temel alındığında, beş yıl boyunca yatırım bütçesinden erken çocukluk eğitiminin yaygınlaştırılmasına sadece yüzde 10-15 düzeyinde pay ayrılması yeterli olacaktır. Bu Türkiye'nin kolaylıkla altında kalkabileceği bir yatırımdır.

2) Türkiye'de erken çocukluk eğitiminde kurum merkezli model uygulanmaktadır. Bu

model, kullanıcıların hizmete ulaşmada zorluk çekmesi gibi çeşitli sorunlara yol açmaktadır. Yaz anaokulları, ev merkezli programlar, mahalle yuvaları, gezici eğitim modelleri, anne baba eğitimi, televizyon yoluyla eğitim gibi farklı modeller de uygulamaya konulmalıdır. Bu modeller geliştirilirken, geniş kapsamlı, başarılı sonuçları bilinen ve kökleşmiş örnekler dikkate alınmalıdır.

3) Eğitim ve hizmet kalitesinin artırılması amacıyla okul ve ailenin birlikte ve uyumlu çalışması özendirilmelidir.

4) Türkiye'nin az gelişmiş ve gelişmekte olan bölgelerine öncelik verilmelidir; kamu politikası, olanakları kısıtlı ailelerden gelen çocukların yaşam şansını artıracak bir yaklaşımla oluşturulmalıdır. Bu amaçla, etkin olmasının yanı sıra, en makul mali çerçeveyi sunan bir program geliştirilmelidir. Erken çocukluk eğitimi, halktan geniş bir kesimin ulaşabileceği bir uygulama haline gelmedikçe, mevcut programlara getirilecek düzenlemeler fazla bir etki yapmayacaktır.

Erken çocukluk eğitimi bir hak ve burada da altı çizildiği gibi bireye ve topluma dönüşü çok yüksektir. Erken çocukluk eğitimine yönlendirilecek kamu kaynakları, yoksulluk ve eşitsizlik nedeniyle Türkiye'yi zorlayan sorunların ortaya çıkmadan önlenmesine de zemin hazırlayacaktır. 2006 Kasım ayında yapılan 17. Milli Eğitim Şurası'nda 6 yaşın zorunlu eğitim kapsamına alınması önerisinin Genel Kurul'da oybirliğiyle kabul edilmesi uzmanların bu konuda ki görüş birliğinin ve toplumsal talebin çok önemli bir göstergesidir. Şimdi yasama ve yürütme organlarının üzerine düşen görev ulusal erken çocukluk eğitimi politikası oluşturmak ve bu politikanın uygulamaya geçirilmesini sağlamak ve izlemek için bir mekanizma oluşturmaktır. Bu şekilde Türkiye layık olduğu gelişim düzeyini yakalama yönünde önemli bir adım atacaktır.

KAYNAKLAR

Bainbridge, J., Meyers, M. K., Tanaka, S., & Waldfogel, J. (2005). Who gets an early education? Family income and the enrollment of three-to five-year-olds from 1968 to 2000 (Erken eğitimi kim alıyor? 1968-2000 arasında üç-beş yaş arası çocukların ailelerinin gelir ve iş düzeyi). *Social Science Quarterly*, Volume 86, Number 3.

Bekman, S. & Gürlelel, C. F. (2005). *Doğru başlangıç: Türkiye'de okul öncesi eğitim*. İstanbul, Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD).

Bridges, M., Fuller B., Rumberger R., & Tran, L. (2004). *Preschool for California's children: Promising benefits, unequal access* (Kaliforniya'nın çocukları için okulöncesi: Faydaları ve eşitsiz ulaşım). PACE Child Development Projects, Policy Brief 04-3.

Heckman, J. & Carneiro, P. (2003). *Human capital policy* (İnsan sermayesi politikaları). NBER Working Paper 9495, Cambridge.

Kağıtçıbaşı, Ç., Sunar, D., Bekman, S. & Cemalcılar, Z. (2005). *Erken müdahalenin erişkinlikte süren etkileri: Erken destek projesi'nin ikinci takip araştırması'nın ön bulguları*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.

Kaytaz, M. (2005). *Türkiye'de okulöncesi eğitimin fayda-maliyet analizi*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.

Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *Türkiye eğitim istatistikleri 2005-2006*. Ankara.

Mustard, J. F. (2006). *Beyin Gelişimi ve İnsan Sermayesi*. AÇEV 7 Çok Geç: Toplumsal ve Ekonomik Kalkınma için Erken Çocukluk Eğitimi Konferansında sunulan bildiri, İstanbul.

Starting Strong: Early childhood education and care (2002) (Erken çocukluk eğitimi ve bakım 2002). Paris: OECD

UNESCO (2006). *Education for all global monitoring report 2007* (Herkes için eğitim izleme raporu 2007). Paris: UNESCO

Van der Gaag, J. (2000). From child development to human development. M. E. Young (Edt.), *From early childhood development to human development* (Erken çocukluk gelişiminden insan gelişimine) (ss.63-78). Washington DC: Dünya Bankası

A Ç E V
ANNE ÇOCUK EĞİTİM VAKFI

Büyükdere Cad. Stad Han. No.85 Kat.2 Mecidiyeköy 34387 İstanbul
Tel: 0 212 213 42 20 Faks: 0 212 213 36 60
acev@acev.org www.acev.org
www.7cokgec.org